

Pavol Tibenský SÍLA nemoci

Homeopatická poviedka

V útulnej jedálni kúpeľného domu Poniatowski sa s istotou generála, ktorý má svoje vojsko pod kontrolou, pohybuje statná päťdesiatnička, šéfkuchárka Alžbeta. Pohľadom obíde všetky stoly a zastaví sa pri poslednom so slovami:

– A vy, slečinka, nerušte cteného hosťa, lebo si vás vezmem do abrichtungu! Ja mám za pána spisovateľa osobnú zodpovednosť a podlieham priamo pánu kúpeľnému komisárovi.

– Pani Alžbeta, pán Čapek mi tu ukazuje také zaujímavé veci! Dovoľte mi zostať, prosím, prosím! – žobronila slečna Evička, bez pochybností, kto je paňou v kuchyni kúpeľného domu.

– Žiadne prosím! Ja osobne zodpovedám za to, aby pán spisovateľ nedostali žalúdočné vredy. Veď viete, ako dopadlo to chúďa, jej blahorodie cisárovná Sisi!

Spisovateľ i slečna sa na seba začudovane pozreli, nechápuc, čo pani Alžbeta toto poznámkou myslí. Vysvetlenie prišlo vzápätí:

– Keby som ja bola mala možnosť pedinovať pani cisárovnú, nebola by také fifi pierko, aby ju nejaký odkundes mohol ohroziť smiešnym žabykláčom!

Zopla ruky a zdvihnúc oči k nebesiam zasnene pokračovala:

– Keby bola prišla do našich kúpeľov, ja by som si ju pekne vykrmila! Nie ako v Bardejove – len vodou ju nadávali. Tu, v Trenčianskych Tepliciach, vieme, čo znamená poriadna strova!

Potľapkala sa po kyprom brušku, ukazujúc hostom, ako má vyzeráť nepreniknuteľná obranná bariéra cisárovien. Potom sa prísne pozrela na spisovateľa a pokračovala:

– Aj váš pán otec mi to potvrdia. To ja som im vtĺkla do hlavy, aby robili opatrenia na výživu detí! Idem zohriať polievku...

Vo dverách sa zjavil kúpeľný lekár Antonín Čapek. Vošiel dosť náhlivo a smeroval k poslednému stolu so slovami:

– Zaslechl jsem, co vám tady moje „dietní asistentka“ říkala a mohu s tím jenom souhlasit... Já osobně ji poslouchám na slovo. Dobrý den vespolek!

Odzdravili všetci traja. Kuchárka dodala:

– Jablko nepadá ďaleko od stromu, pán doktor. Váš pán syn by jedol halabala, keby som na neho nedávala pozor.

– Nemějte strach, paní Alžběto. Vychovávám ho k tomu, aby si vážil obyčejného člověka, a ve svých dílech potvrzuje, že si tohle ponaučení zapsal za uši. Ale pravi-

delně jíst – to je těžké ho naučit. Chudák maminka se necítí dobře, jinak by na kluka dohlídla! Ale snad se to zlepší, když se ožení!

Antonín Čapek pokračoval:

– Slečno, promiňte mi nezdvořilost, ale musím trochu pokárat svého syna.

– Iste, pán doktor. Nechám vás osamote...

– Jenom klidně zůstaňte!

Otočil sa ku Karlovi a vraví:

– Ty generály nemůžeš ani cítit, ale generála bez stejnkroje nerozeznáš! Paní Alžběta tomu tady velí, tak musíš poslouchat! Slyšel jsi, co jsem jí řekl?

– Slyšel jsem „Nemějte strach...“, ale nerozeznal jsem ve tvých slovech žádnou řeč vojáka.

– Jak pak by ne? Ještě se musíš moc učit! Moje zdlouhavá odpověď v překladu do vojenské hantýrky znamenala „Provedu, pane generále!“

Slečna i spisovateľ sa srdečne zasmiali. Kuchárka prinášajúca misu s pariacou sa polievkou, zareagovala:

– Smiech lieči, ale niet nad dobré jedlo! Nech sa páči, naložte si, ja idem po jahňacie stehno so zemiakovou kašou!

Žena sa vzdialila, hostia sa obslúžili a Antonín Čapek zaželel všetkým dobrú chuť. Spolustolovníci poďakovali a o chvíľu si všetci traja vychutnávali poctivú slepačiu polievku s jemným závojom horúcej voňavej pary.

– Zavedl jsem opatření ke zlepšení výživy dětí na Slovensku. A byla to hlavně zásluha paní Alžběty! Když člověk naslouchá těm správným lidem, mnohé se doví a může to využít ke prospěchu všech. Ale jezte, než nám moje velitelka přinese jehněčí...

Spoločnosť už takmer dojedla, samozrejme, pod dozorom pani Alžbety, keď sa zrazu otvorili dvere a v nich sa zjavil druhý z bratov Čapkovcov – Josef. Žena zdvihla ruky k nebesiam a nahlas horekovala:

– Mňa z vás porazí! Jeden by z izby nos nevystrčil, keby ho tuto slečinka nevytiahli, druhý sa trmáca cestou-necestou, aby liečil tých najväčších chudákov a peniaze za liečbu pánov mu utekajú pomedzi prstami, no a ten tretí? Kde ste boli doteraz? Šup – šup k stolu! Vy neviete, že slepačia polievka sa má jesť horúca, hneď ako sa vezme zo sporáka?

– Dobrý den, paní Alžběto! Hluboce se omlouvám, ale když tady máte tak hezkou přírodu! Člověk jednoduše stratí pojem o čase.

– Ja viem. Ja by som nevedela žiť inde ako v našej krásnej krajine. Dobrú chuť!

– Děkuji uctivě! A ještě jednou se omlouvám za zpoždění.

Keď dojedli, pani Alžbeta zobrala do kuchyne použitý riad a priniesla kávu a čaj. Hodila očkom na vedľajší stôl, kde boli poukladané poznámky spisovateľa Čapka a vraví:

– A prezradíte mi, pán spisovateľ, o čom to píšete? Bude tomu taký obyčajný človek, ako ja, rozumieť?

– Samozrejme, pani Alžbeto, bude. Je to o tom, jaké nebezpečenství lidstvu hrozí kvůli technickému pokroku. Lidstvo přestává být lidským a stává se necitlivým – jako jsou stroje.

– Teda ako mašiny, vravíte? To by sa z nás stali mašiny?

– Ne tak docela, pouze v jistém ohledu. Lidi dělají mnoho nudné, jednotvárné i namáhavé práce a tu by měly nahradit stroje. To je krásná myšlenka, ale... Technika je jistě potřebná, ale já se bojím, že se jednou vymkne kontrole. Může to dojít tak dalece, že i lidi budou nahrazeni stroji a to takovými stroji, které postupně způsobí ztrátu nebo otupění všech ušlechtilých i obyčejných citů a budou pouze schopny oné dřiny. Anebo jich dokonce ty stroje ovládnou a zotročí.

– A ako sa ten román bude menovať?

– To ještě nevím. Měl jsem za to, aby se stroj jmenoval LABOR. To je z latinského pracovat. Bratr Josef zas navrhl ROBOT, to je ze slovenského robota. A továrník, který je bude vyrábět, se bude jmenovat RATIO, nebo tak nějak. To je od slova rozum. Tihle roboti nebo labori budou moci myslet, aby byly užiteční.

– Ja teda neviem, či obyčajný človek prijme tieto nové slová... píšete to v nejakej hatmatilke.

Pridala sa slečna Evička:

– Ale, pani Alžbeta, pán spisovateľ to nepíše len pre Slovákov a Čechov, on to píše pre všetkých. Pre celé ľudstvo.

– To je všetko pekné, ale pamätajte, slečinka, sotva sme sa dožili toho, že môžeme používať našu reč, tak ju používajte!

Karel Čapek si so záujmom vypočul obe Slovenky a zareagoval:

– Milé dámy, děkuji za vaše názory. Vysoce si je vážím a slibuji, že je zvážím. Taky se poradím s bratrem. Přál bych si, aby moje tvorba oslovila každého a, samozřejmě, chci, aby mi rozuměl.

Pani Alžbeta ešte raz mrkla na stôl s Čapkovými zápiskami, vzala do ľavej ruky preplnený popolník a pravou mu podala čistý z vedľajšieho stola. Všimla si aj takmer prázdnu tabatierku a poznamenala:

– Pošlem niekoho do trafiky, s tými tromi cigaretami to nedopíšete. A odobrala sa pripravovať večeru. Spoločnosť pri stole pokračovala v srdečnom rozhovore. Predis-

kutovali nielen rodiace sa dielo (ktoré napokon dostalo názov R.U.R.), ale aj ďalšie rozpracované veci a poobracali z každej strany aj povinnosti kúpeľného lekára a vy-chválili krásy slovenskej prírody.

Rýchlik R6, Praha – Jasiňa, Československá republika, 1931

Karel Čapek přijal pozvání prezidenta Masaryka, který letoval na Slovensku vo svojej vile v Bystrici, aby pokračovali v zaujímavých rozhovoroch (*Hovory s TGM* priebežne vychádzali v Lidových novinách v r. 1928 – 1935 a knižne vyšli v troch zväzkoch). Cestoval z Prahy rýchlikom v kupé prvej triedy sám. Nebolo to nič neobvyklé. Cesta ubiehala bez problémov, žiadne meškanie sa nečrtalo. Spisovateľ sa postavil, aby si popreťahoval údy strpnuté z dlhého sedenia a vyklonil sa z okna stojaceho vlaku. Z druhého vagóna mal lokomotívu nadohľad. Stáli v Žiline a redaktor Lidoviek mohol sledovať, ako personál dopĺňa vodu z hydrantov popri kolajisku pripomínajúcich choboty obrovských slonov. Poznámkový zošit mal ako vždy poruke, aby si mohol zapísať všetko zaujímavé, s čím by sa potom mohol podeliť s čitateľmi. Všimol si, mimochodom, že popolník na stolíku pod oknom je plný ohorkov, tak ich presunul do odpadkového koša pod ním. Sadol si a zapálil ďalšiu cigaretu. „Po Vrútky s tímhle vystačím.“ – pomyslel si, keď otvoril takmer prázdnu tabatierku. „Na vrúteckém nádraží doplním zásoby tabáku na celý pobyt u pana prezidenta.“

Vlak sa pohol, za oknom sa mihala zaujímavá slovenská krajina. Hrad Strečno dôverne poznal, ale keď po chvíli zaregistroval na opačnom brehu Váhu ďalšiu zrúcaninu, prekvapilo ho to. „Dva hrady takový kousek od sebe! To je pecka!“ – pomyslel si a otvoril poznámkový zošit. A tu zrazu bác! Tma! Vlak vošiel do tunela. Tunel nebol dlhý. Starhrad – tak sa zrúcanina nazývala, nečakal na zápis do spisovateľových poznámok dlho. Keď dopísal, ešte si dvakrát potiahol z cigarety, udusil ohorok a chystal sa na vystupovanie.

Vrútky, Československá republika, 1931

– Stanica Vrútky! Stanica Vrútky! Rýchlik do Košíc a Jasine pristál na druhej kolaji – ozývalo sa zo staničného hlásiča.

Spisovateľ vystúpil z vlaku a chcel si vziať svoj kufor, ale ten mu už podával vlakvedúci.

– Děkuji uctivě!

– Nemáte za čo, pane! Šťastný pobyt na Slovensku!

Čapek mu zamával voľnou rukou a vybral sa hľadať trafiku. Asi päťdesiat metrov pred ním stáli v rade traja muži a jedna žena, usúdil, že to bude ono. Vystál rad, kúpil si dvesto gramov tabaku a vykročil na ulicu. Kočiša drožky spoznal okamžite. Stál pri stolíku vo výčape, na chrbte mal čiernu školskú tabuľku, na ktorej sa skvelo jeho meno *Karel Čapek*. Práve v tej chvíli sa otočil. Trochu sa zapotácal – niežeby bol opitý, ale chorá noha mu trochu strpila z dlhého postávania. Napádajúc na pravú nohu, vybral sa smerom k Čechovi, ktorý zavítal do srdca Slovenska, do Turca. Úctivo pozdravil, predstavil sa ako Drábik a pomohol mužovi s kufrom presunúť sa k drožke. S jeho pomocou spisovateľ bezpečne nastúpil, a potom sa usadil aj on, schytil opraty a trhol nimi s hlasným *Hijó!* Pár krásnych grošovaných koní sa pohol smerom k podhoriu malofatranských Martinských holí.

– Masarykovská vila sa vám určite bude páčiť, pán Čapek. Taký božský pokoj v Prahe nenájdete. Pôvodne sem pán prezident s rodinou každoročne chodieval k mojim pánom, Lehotským, ich kúria však vyhorela. Ale tak sa im u nás zapáčilo, že pozemok kúpili a postavili si na ňom vilu vlastnú.

– Těším se, pane Drábiku. Pan prezident má vytríbený vkus. A copak byste mi radil, abych ve vašem kraji vzhlédl?

– Zdržíte sa dlho? Je tu krásne, či na horách, či v dedinách. Ak ste priaznivec turistiky, prídete si na svoje. Náš Malý Kriváň máme po pravom boku. Ak je pekné počasie, vyplatí sa ísť ta na celodennú túru. Z vrcholu vidno celý Turiec i časť Oravy. Ak by ste vyšli na Hole, odtiaľ za priaznivých okolností uvidíte ešte viac, niekedy i Lysú horu na moravskej strane a, samozrejme, Západné a Vysoké Tatry smerom na východ. Tatranský Kriváň sa vám rád ukáže v celej svojej nádhere.

– Nevím, jestli tohle všechno zvládnou. Zdraví mi neslouží na sto procent. A navíc – nezáleží to pouze na mně. Jsem hostem pana prezidenta – tak musím svůj program přizpůsobit hlavně jemu. Víte, já píšu a setkat se na tak dlouhý čas s ním není možné příliš často. Musím ten čas využít hlavně na rozhovory, které spolu vedeme již přes tři roky, a až pak – když zbude nějaká ta chvilka – mohu uvažovat o turistice.

– Chápem, chápe. V našich horách je čerstvý vzduch, ktorý z vás vyženie všetky choroby. Dajte na moje slová! Ja už mám šesťdesiatku na krku a vďaka tomu, že pravidelne chodím do hôr, ešte som nebol u lekára. Aj pani Alica Masaryková si takto utužuje zdravie. Vaši hostitelia vás budú možno do hôr vyháňať, a nie brániť v turistike.

– A co ta vaše noha?

– Detská obrna. Kvôli nej som nebol ani na vojne. Pán Lehotský sa ma ujal, zamestnal ma a ako ste si ráčili všimnúť, dal mi i vzdelanie. Viem čítať a písať.

– Vaši nemoci mi je hrozně líto. Taky jsem nemocen a taky jsem nebyl na vojně.
– A tiež viete čítať a písať! Človek by neveril, na čo taká choroba môže byť dobrá. Veď my dvaja sme kvôli chorobe na tom lepšie ako zdraví. Akú silu má taká choroba! – poznamenal Drábik.

– A... abych nezapomněl: máte tady taky léčebné prameny? Slyšel jsem o minerální vodě Budiš.

– Budiš, to áno, to je známe. Ale my tu máme novoobjavený prameň – Fatru. Varíme z nej pivo.

– To vážně?

– Ale kdeže! Práve ideme okolo Pivovarského potoka, ktorý pramení pod Martinskými holami a prameň Fatry je severne od neho, pod Krížavou. To je ten kopec vpravo.

Spisovateľ sa pootočil udávaným smerom a chvíľu sa kochal pohľadom na slnkom zaliate končiare, kým tie v údolí sa nachádzali v tieni. Potom vytiahol z vrecka tabatierku a ponúkol kočišovi cigaretu. Ten si jednu vzal, počkal, až mu spisovateľ podrží zápalku a zhlboka vtiahol cigaretový dym. Potom si pripálil i spisovateľ a ešte chvíľu pokračovali v debate, kým sa povoz nezastavil pred novopostavenou vilou v podhorí Malej Fatry.

Bystrička, okres Turčiansky Svätý Martin, vila prezidenta Masaryka, 1931

– Pane doktore, vaše komnata je v prvém patře. Máte tady psací stroj i papír. Stroj má ale německou klávesnici, snad mi to prominete.

– Pro moje psaní je to ideální, paní Masaryková. Stejně své dílka čtu a propisuju několikrát, než je pustím do světa.

– Večeře bude v osm hodin. Pan otec vás netrpělivě očekává.

Matica slovenská, Turčiansky Svätý Martin, ČSR, 1931

Stretnutie vzácných hostí s vtedajším predsedom Matice slovenskej, Mons. Jakubom Mariánom Blahom, bolo príjemnou spoločenskou udalosťou. Konvenčný rozhovor sa príliš nepodobal na politické rokovanie. Katolícky duchovný, ktorý v novovzniknutom štáte zažil búrlivé chvíľky v Spolku Sv. Vojtecha i v Matici samotnej, po skončení oficiálnej časti pripravil pre účastníkov prekvapenie:

– Vážení hostia, dovolte mi poďakovať vám za návštevu tohto symbolu slovenskej vzdelanosti. Ako viete, Matica slovenská musela počas svojej histórie zápasiť s mno-

hými prekážkami, ale navzdor všemožným tlakom v období habsburskej monarchie pretrvala a môže sa aj rozvíjať. Vďaka podpore štátu a štedrých občanov...

Biskup urobil krátku pauzu vo svojej reči a upriamil pohľad i pravicu smerom k Tomášovi Garriguovi Masarykovi:

– Za túto podporu vám, vážený pán prezident, vyslovujeme srdečné *Pán Boh zaplať!*

Prezident sa uklonil a zatlieskal. Nasledovali ho i ostatní prítomní. Potom sa ujal slova:

– Dovoľte mi, Vaše svatost, niekoľko skrovných slov. Já, akožto prezident ČSR, udelám z titulu svého úradu vše, čo bude v mých silách, aby som pozvedli úroveň vzdelání v celej našej zemi. Nechci zústať stranou ani ako občan a snažím sa prispieť k budovaniu škôl, zejména v zaostalých oblastiach, ktoré sú najviac postihnuté stálym útlakom v monarchii. Viem, že to nie je moc, ale...

Biskup ho prerušil:

– Prepáčte, pán prezident, ja viem na čo narážate.

Vstal, načiahol sa do knižnice po svojej pravici, vybral z nej knihu a začal čítať:

Evanjelium podľa Marka, 12. kapitola, verš 41 – 44

41 Potom si sadol oproti chrámovej pokladnici a pozeral sa, ako ľud hádže peniaze do pokladnice. Viacerí boháči hádzali mnoho. **42** Prišla aj istá chudobná vdova a vhodila dve drobné mince, čo je kvadrans. **43** Zavolať svojich učeníkov a povedal im: „Veru, hovorím vám: Táto chudobná vdova vhodila viac ako všetci, čo hádzali do pokladnice. **44** Lebo všetci dávali zo svojho nadbytku, ale ona pri svojej chudobe dala všetko, čo mala, celé svoje živobytie.“

– Vašu šľachetnosť, pán prezident, nechcem a ani nemôžem hodnotiť prečítanými slovami z Písma. To je podobnosť a je len symbolické. Nikto nemôže dať všetko, ak chce prežiť. Tým sa dostávam k slúbenému „prekvapeniu“. Pozývam vás, ctení hostia, do Tepličky nad Váhom, kde sa nachádza zachované telo barónky Žofie Bosniakovej, osvietenej uhorskej šľachtickej, ktorá bola široko-ďaleko známa ako ochrankyňa chudobných a my ju uctievať ako sväticu, aj keď doposiaľ nebola kanonizovaná. Ak nám to spoločenská situácia dovolí, tak na tom začneme v našej arcidiecéze pracovať.

– Rádi se tam podíváme někdy příště. Máme nabitý program. Mnoho rozhovorů, mnoho psaní, nějaká ta túra, lázně Trenčianske Teplice...

– Moje pozvání platí, vzácní páni, i když tiež nie som najzdravší. Modlitba v blízkosti svätice mi však veľmi pomáha. Tú atmosféru posvätného miesta mnohí veriaci označujú za neopísateľnú. Traďuje sa i niekoľko zázračných uzdravení...

Byt Karla Čapka, Praha, Československá republika, 1933

Na vytrvalé vyzvánění se objevil ve dveřích Karel Čapek. Stál před ním vysoký mladý muž ještě s rukou na zvonku:

– Dobrý den. Pan redaktor Čapek?

– Dobrý den, s kým mám tu čest?

– Mé jméno je Jan Svoboda a nesu vám pozdravy od Konrada Henleina (náčelníka politického hnutí *Sudetendeutsche Heimatfront* – SHF, které sa neskôr premenilo na *Sudetendeutsche Partei* – SDP – poznámka red.).

– Pojdte dál, pane Svobodo.

– Jsem počtěn, že mám možnost osobně se setkat s jedním z největších žijících českých spisovatelů.

– Čím vám mohu být nápomocen, pane?

– Jak jistě víte, německá Říše zaznamenala v posledních letech nebyvalého rozmachu. Naše hnutí si velice váží vůdce a chtěly bychom mu to projevit nejlepším možným způsobem.

– Poslouchám, ale nerozumím vám, pane...

– Naše strana se rozhodla, že vůdci věnuje knihu. Vaši knihu.

– To by snad šlo, mohu vám nějakou darovat. Kterou byste si přál?

– Ne, ne, pane Čapku, vy mi nerozumíte. Nechceme vůdci věnovat knihu, kterou jste psal pro jiné lidi. My bychom si přáli knihu, ve které by ste oslavil jeho velikost.

Spisovatel se zamyslel a poté pomalu řekl:

– Nikdy jsem nic takové nedělal. Já neumím psát na zakázku. Já čtu, cestuji, všímám si svět kolem sebe, a pak... pak píšu. Prostě – musím mít inspiraci.

– To je samozřejmě, pane Čapku.

– Ale toto bych asi nedokázal...

– Ale nač té skromnosti, jste nejlepší spisovatel současnosti a naše hnutí chce pro vůdce Říše jen to nejlepší. A ubezpečuji vás, že umíme projevit vděčnost.

Správca topolčianskeho kaštieľa, drobný, trocha obézny muž v poľovníckom obleku, ráznou chôdzou mieril ku vchodu. Na schodišti už zreteľne rozoznával dve postavy. Určite tam stál prezident Československej republiky Tomáš Garrigue Masaryk, ktorý tu bol vlastne doma, druhého muža nepoznal, ale veľmi sa podobal na lekára, s ktorým sa stretával v kúpeľoch Trenčianske Teplice.

– Srdečne vás vítam v Topolčiankach, páni! – riekol zadychčane, keď sa k nim priblížil. Potom sa uklonil pánu prezidentovi a rovnakým gestom sa obrátil k druhému mužovi.

– Děkujem uctivě! – odvetili obaja muži v jednom okamihu.

Pán prezident predstavil svojho hosta:

– To je spisovateľ Karel Čapek, pane správče Lindaji, pobudne zde několik dnů, budeme pokračovat v našich *Hovorech*...

Správca bol ako vo vytržení z toho, že ho predtucha neklamala a nechcel sa len tak ľahko vzdáť možnosti porozprávať sa so slávnym autorom, ktorého už niekoľko rokov „prenasleduje“ Nobelova cena:

– Viete, pán spisovateľ, že som mal tú česť dostať sa do rúk vášho pána otca? V Trenčianskych Tepliciach som si liečil podlomené zdravie a Boh mi je svedkom, že mám na neho len tie najlepšie spomienky. Česť jeho pamiatke!

– Děkuji, pane správče, za upřímná slova...

Ale to už im koniar privádzal nádherné kone a počas toho, ako pomáhali vzácnym pánom vysadnúť na ne, správcovi sa ústa nezavreli:

– Ale ste tú republiku dobre vymysleli s páni Benešom a Štefánikom, pán prezident! Niežeby som mal niečo proti Habsburgovcom, to vôbec nie! Veď práve oni pochopili, že Topolčianky sú hneď po Viedni druhým najvýznamnejším miestom v monarchii a vybudovali si tu všetko pre svoje pohodlie... Teraz je to ale naše, československé, a môžeme tu vítať takých vzácných hostí, ako ste vy, páni...

Masaryk si na podliezanie nepotrpel, ale slová úprimného vyznania obyčajného dedinského človeka, československého občana, mu polichotili. Sám pomoc pri vysadaní na koňa nepotreboval, správca Lindaj sa preto venoval prezidentovmu hostovi:

– Prajem vám příjemnou jízdu po našem choťáři, ak stretnete nějakých lidí, nebudú vám robiť problémy. Sú na panské návštevy zvyknutí.

O správcoých slovách sa vzápätí presvedčili. Minuli zopár sedliakov usilovne pracujúcich na svojich roľkách, z nich len jeden, ktorý náhodou zdvihol hlavu, si

ich všimol a úctivo pozdravil zdvihnutím klobúka s miernym úklonom. Jazdci jeho pozdrav mlčky opätovali. Krdlik detí, ktoré sa hrali na skrývačku, sa rozbehol za ich koňmi. Štyri dievčatká sa pochytili za ruky, začali poskakovať a do rytmu hlasne pokrikovali:

– Tomáš Garrigue Masaryk! Tomáš Garrigue Masaryk!

Prezident otočil koňa smerom k nim, sňal z hlavy klobúk a zamával deťom na pozdrav. Deti zakývali tiež, zvolali ešte dva-trikrát meno *tatíčka* Masaryka a pobrali sa za svojimi zábavkami...

Po návrate sa obaja muži zahĺbili do dôverného rozhovoru. Prezident Masaryk sa obrátil na svojho hosta:

– Jistě víte, pane Čapku, že náš lid je silně znepokojen vývojem v Evropě. Ty hrozné zprávy z Německa mně děsí.

– Mně taky, pane prezidente.

– Dějí se tam hrůzné věci. Židé mají strach.

– Víím, já sám jsem některým pomáhal s útlěkem. Opustily své domovy i vztahy. Mohli si vzít s sebou jen to nejnútnější. Nevím, kam až to dojde.

– Třeba udělat všechno, co lze, aby se tento nezdravý vývoj podařilo ještě včas zastavit.

– Jistě, pane prezidente. Moje tvorba reaguje na současné dění. Jako spisovateľ ale nemohu dělat více, než ve svých dílech poukazovat na negativní jevy.

– Přece vás znám, kromě toho přečetl jsem snad všechna vaše díla. Rovněž čtu vaše články v novinách a časopisech. Vaše nová kniha bude jistě varováním do budoucna, ale obávám se, že současná krize ve světě už došla tak daleko, že můžeme čekat i to nejhorší – válku.

– Taky jsem pesimista. Chci napsat román s protiválečnou a protifašistickou tematikou. Hledám inspiraci všude – v umění, vědě, historii, politice...

– Bude mi ctí, když obohatím vaši inteligentní mysl nějakými podněty. Žiju v téhle zemi a pro tuhle zemi. Jak jsme již mnohokrát spolu mluvili, vidím její radosti i strasti. Vidím obyčejný každodenní život sedláka, dělníka, ale taky bankéře či továrníka. Osud každého z nich mi leží na srdci, stejně jako vám. Váš humanismus je obecně znám. Přeji vám šťastnou ruku a tvořivé nápady. Nadšení, to vám přát nemusím. To z vás přímo srší.

– Děkuji za poklonu a upřímnost, pane prezidente!

– Víte, pane Čapku, já myslím, že za současným vývojem jsou bankéři. Ne ti stabilní, po generace provozující bankéřské povolání, ale ti noví. Ti, kteří nově přičichli k velkým penězům.

- To mne zajímá, pane prezidente!
- Mohu vám zprostředkovat setkání s významnými bankéři – jedním nebo dvěma – snad by to mohlo být pro vás inspirující...
- Budu vám nesmírně zavázán.
- Potěšení je na mé straně. Proslýchá se, pane spisovateli, že byste snad mohl obdržet Nobelovu cenu.
- Nesahám na Olymp, pane prezidente!

Letní sídlo prezidenta ČSR T. G. Masaryka, Lány, 1934

Konvenční rozhovor guvernéra Národní banky Dr. Goldschmieda a spisovatele Karla Čapka byl veden velice zdvořile. I tak zaneprázdněný muž, jakým pan guvernéř zajisté byl, se cítil tuze poctěn pozváním prezidenta Masaryka do Lán. Oběd se vzdělavcem a humanistou Čapkova ražení mu padl vhod.

Otočil se pomalu k hlavě státu s jemným úklonem a pravil:

– Nemohl jsem odmítnout milé pozvání od pana prezidenta, srdečně mu za něj děkuji. Jak vám mohu pomoci, pane spisovateli?

– Jestli to není příliš osobní, nebo neslušné, řekněte mi, prosím, něco o vaší rodině, jak jste se dostal k bankovníctví a tak. Jistě jsou to velice zajímavé fakty, o které se můžete podělit, abyste neprozradil něco, co není pro nepovolané uši.

– Ó, nač té opatrnosti, pane Čapku? Vedení banky a celého peněžnictví je založeno na jasných principech, které vám mohu klidně prozradit. Můj otec i děda byli bankéři a vedli spokojený život. Existuje pouze jedno pravidlo, které třeba dodržet: „Žij a nech žít!“ Dělej ve dne tak, abys mohl v noci klidně spát. Půjčuj peníze bohatým i chudým tak, aby ti byli zavázáni a vděční. Půjčuj peníze tak, aby si tví klienti nestěžovali, že úroky jsou lichvářské. Jednoduše tak, aby tví klienti zůstali tvé bance věrni. Aby doporučili její služby i svým dětem, dětným dětem a jejich dětem. Prostě abyste byli jejich oporou po celé generace.

– Děkuji za vysvětlení, pane guvernére. Je to skutečně tak jednoduché?

– Ne, pane doktore, to není. Práce s penězi je náročné umění. Umění, kterému je třeba učit se celý život. Důležité je mít na paměti základní pravidla. Celé generace zdokonalujeme své umění najít ideální rovnováhu mezi našimi zisky a možnostmi klienta. Každý musí mít rezervy. Jak my, tak i klient. Když to tak není a jeden poškozuje druhého, vše je špatně. My se nemůžeme přiživovat na klientech, ani klienti na nás.

Tu se do rozhovoru zapojil prezident Masaryk:

– „Dobrý pastýř má své ovce stříhat, a ne je sedrat z kůže,“ jsou slova císaře Tiberia.

– Přesněji to říci nejde, pane prezidente. Nemůžete být molochem, který se na svých klientech přiživuje. Musí být rovnováha mezi dáváním a braním.

– Děkuji uctivě, pane guvernére. Tím příživnictvím jste mi vnukl vynikající myšlenku.

– Potěšení je na mé straně, pane spisovateli. Takhle se to ale v současnosti děje. V zámoří se mluví o hospodářské krizi. Já za tím ale vidím škodlivý vliv bank, které nemají naše zkušenosti a už vůbec nehledí do budoucna. Chtějí rychlé peníze, bez ohledu na důsledky. Celosvětově takovéhle jednání může vést k válce.

– Sdílím vaše obavy, pane doktore Goldschmiede! Moc jste mi pomohl.

Dopis Karla Čapka MUDr. Samuelu Feldbauerovi, 1935

Milý doktore, příteli!

Především zdravím Tebe i Tvoji rodinu. Rád bych se s Tebou osobně setkal a probral odborné informace k napsání své nové knížky. Prosím za prominutí, že se ozývám touhle formou, je to jednak z ohledu na Tvůj drahocenný čas, a jednak Ti chci dát prostor pro přípravu materiálů.

O co vlastně jde? Do své nové knihy potřebuji zakomponovat nemoc. A to ne jen tak nějakou nemoc, ale nemoc nebezpečnou. Nemoc potenciálně smrtelnou. Nemoc symbolizující pomínutelnost moci. Takovou nemoc, která postihne nenasytné továrníky, majitele zbrojovek, generály a prezidenty, kteří hledí na svět očima moci. Potřebuji ne-moc, vznikající následkem moci. Potřebuji nemoc, která se šíří jako středověký mor, jako boží trest, který postihne všechny nespravedlivé.

Potřebuji takovou nemoc, kterou není na první pohled vidět. Nemoc, která se dá skrýt. Nemoc, o které se nemusí nikdo dozvědět, jestliže se jí nemocný zbaví. A zbavit se jí může docela lehce. Stačí přestat zbrojit, přestat vést války.

Nemoc se může šířit i mezi lidem. Mezi sedláky a dělníky, ale ti budou léčitelní. Ti, kteří nechtějí válku, najdou pomoc. Pro ty bude potřeba najít lék. A ten musí být jednoduché připravit. Ten lék bude vyrábět můj hlavní hrdina, doktor Galén. Je to obyčejný lékař, humanista, který bude léčit davy, ale odmítne už zmíněné po válce dychtící jedince.

Upřímně Ti, Samueli, děkuji za porozumění.
Tvůj Kapel Čapek, Praha

– Večeře byla vynikající, milostivá paní. Přijměte můj dík a hluboký obdiv k vašemu kulinářskému umění.

– Děkuji, pane spisovateli! Byla to jenom obyčejná krůta.

Dr. Feldbauer vstal a přinesl tři knížky: *Organon der Heilkunde*, *Materia medica pura* a *Chroniche Krankheiten*, všechny od autora Samuela Hahnemanna. V každé měl několik záložek. Postupně otvíral jednu knížku po druhé a začal číst odborné texty od zakladatele homeopatie:

– Tak tady to máš, Karle! Myslím, že nejhodnější by byla nemoc kožní. Tedy není to tak docela kožní nemoc. Nemocný je celý člověk, ale první znatelný projev vznikne na kůži. Jako u příjice, u které se první projev zjeví na kůži: je to syfilitický vřed – šankr. Detailní popis šankru není pro tebe ani tvé čtenáře zajímavý – důležité je, že vyříznutím vředu nemoc nevymizí. Nemocný je celý člověk a onemocněl proto, jaký je. Nenasytý, nemající míry v ničem.

Tohle dokonale splňovalo Čapkovu představu negativních hrdinů: diktátorů, generálů, vykořisťujících továrníků, zbrojařů i nestydatých lichvářů. Příjice vzniká z nezdravého vztahu mezi lidmi. Jeden je bohatý, toužící po tom, co nemá. Když zatouží po lásce, tak si tu lásku koupí. On si na základě svých zkušeností myslí, že vše lze koupit. Tak produkuje a produkuje. Sdírá, shrabuje penízky a nikdy jich nemá dost. Musí dobývat. Když má peníze, má tu možnost. Může si vzít to, co by bez peněz nemohl. Ničí tak vše krásné. Zabíjí lásku, zabíjí vztahy. A zabíjí také sebe. Je to těžká, nezvratná destrukce. Nakonec je mu to k ničemu. Už nemůže nic. Všechny peníze jsou mu nanic. Celý je prolezen tou destrukcí. Destrukce, kterou šířil kolem sebe, postihla i jeho organismus. Ten nakonec zchátrá a prvním varováním je skvrna – šankr, vřed. Je to projev syfilidy. Následkem destrukce, kterou šířil kolem sebe, je jeho vlastní destrukce. Tohle je napsáno o homeopatickém léku vyrobeném ze žívého stříbra – rtuti. Z té jistě rtuti, kterou se příjice léčí již po staletí.

– To je výborná zpráva, Samueli! Kombinuji si již v hlavě možnosti, jak tuhle nemoc zakomponovat do svého díla, ale pozorně tě poslouchám.

– Skvrna se objeví na těle, nejlépe na hrudi. Tam, kde nosí nabubření generálové své metály. Tam, kde si buší diktátoři do prsou ve svých jaderných projevech.

– Diagnóza musí být jednoznačná. Skvrna musí být necitelná. Jak necitlivá jsou ona postižená válkychtivá individua, tak necitelná musí být skvrna symbolizující

nemoc. Stačí do ní píchnout jehlou, a jestliže postižená osoba píchnutí necítí, jde o tu smrtelnou nemoc.

– Termín *skvrna* je ideální. V homeopatii se mluví o *miasmatu*. *Miasma* je řecké slovo a znamená znečištění. Ti lidé jsou znečištěni svými touhami po mamonu a moci. Panna Marie neposkvrněná je symbolem čistoty, skvrna je symbolem znečištění. Vymyslel jsi to geniálně, Karle! „*Moc – nemoc*“. Jak se bude knížka jmenovat?

– Ještě nevím. Nemoc v názvu být musí, ale s určitostí ti to nemohu říct. Když budu mít dílo zhruba hotové, bude moje choť Olga o pátcích z něho předcítat, ať to slyší vzdělanci, kteří ještě mohou napomoci k jeho dokonalosti.

– Už se těším!

– Generálové chtějí válku. Jinak by byli k ničemu. Pouze člověk, který má rysy tohohle homeopatického léku, vyrobeného ze rtuti, se tak chová. On totiž vidí hrozbu v jiných. Všichni kolem něj jsou nepřátelé. On s nimi musí bojovat. Straší svůj lid, že soused zbrojí, aby je napadl, a to je důvod, proč on musí zbrojit také. „*Nemůžeme pasivně čekat, až nás napadnou. My musíme napadnout je!*“ – říká. Obviňuje ty druhé, dokonce je může i provokovat. Hrozí mu přece, že jeho země bude dobytá a on zůstane bez práce. Kdyby jenom bez práce, ale i bez moci. A moc – tu on má moc rád.

– Namlouvá svému lidu, že nepřítel má krakatit. My máme krakatit také, ale z čistě obranných důvodů. Ale nepřítel ho má z důvodů útočných. A třeba je to naopak. A třeba nepřítel není žádný nepřítel. Je to pouze mírumilovný národ, který takováhle válkychtivá kreatura bezcitně do války zatáhne.

– Samueli, já si myslím, že tihle generálové a politikové, kteří trpí pocitem, že všichni kolem nich jsou nepřátelé, musejí mít velice špatný spánek.

– Jistě, Karle! Všechny příznaky, které homeopatický lék *Mercurius solubillis* vykazuje, jsou horší v noci. Noc je pro pacienta utrpením po každé stránce. Nemůže válčit a nepřítel je všude kolem. Není ho vidět. Proto se všechno v noci zhorší. Noc ho okrádá o moc.

– Samozřejmě, doktore. Tak jsem to udělal v knize *Krakatit*, aniž jsem o těchhle věcech věděl. Kdo se bojí napadení, ten útočí. Útok je nejlepší obrana. A on, chudák vylekaný generál či politik, hledá proto důvod.

– Jako Herodes. Báł se nového krále, který měl zaujmout jeho místo. To ale byla hloupost. Nnarodil se král, který toužil zasednout na jeho trůn. Narodil se Ježíš Kristus, který hlásal Království nebeské. A tyran Herodes dal povraždit všechny novorozence v zemi. Tihle generálové se taky bojí. I když jim nic nehrozí. Za jejich

strachem je vzorec léku *Mercurius*, který by mohl tenhle stav vyléčit. Ale museli by se chtít vyléčit!

– Jistě, Samueli, ale oni chtějí vyléčit pouze skvrnu. Bílou skvrnu. Bílá se bude vyjímat na jejich hrudích. Nazvu ji bílou skvrnou.

– Přesně tak, Karle. Ale lék neléčí pouze bílou skvrnu. On léčí ten strach z nepřátel a po jeho odstranění zmizí i touha po válce. Musíš to udělat tak, aby si léčil pouze ty, kteří nechtějí válku. Každý, kdo bude chtít dostat tvůj zázračný lék, musí souhlasit s odzbrojením.

– Ano, tak to udělám. Kdo se odmítne vzdát válečných úmyslů, toho nebudu léčit. Také nebudu léčit žádné úředníky, kteří jsou vlastně součástí byrokratické mašinerie válečné politiky.

– Karle, když se člověk vzdá touhy po válce, vzdá se touhy zabít. Jestli se myšlenek na válku nevzdá, touha zabít nakonec zabije jeho samého. Onemocní bílou skvrnou. Homeopatie léčí na základě zákona podobnosti. Když jsi naladěný stejným směrem jako lék, nastává uzdravení. Když chceš mír ve svém okolí, budeš ho mít i v sobě. Zmizí destrukce ve tvém těle i v mysli. Když se vzdáš myšlenek na válku, homeopatický lék tě posílí a odstraní nemoc z tvého nitra. Tvé vlastní obranné schopnosti se samy zbaví bílé nemoci.

– Je to úžasné, Samueli. Takhle zvláštní léčebná metoda vlastně neléčí nemoc ale ne-moc. Srdečně ti děkuji za sebe i za mé budoucí čtenáře. Děkuji ti za lidstvo.

– Rád jsem to pro tebe udělal, Karle.

Vila bratří Čapků, Praha, Československá republika, 1935

– Zdravím, pane Čapku, přišel jsem se zeptat, jak pokračuje vaše práce na knize pro vůdce. Od mé návštěvy uběhly již dva roky.

– Pane důstojníku, pracuji současně na dvou knihách. Nerad bych se s vámi dělil o detaily, pokud není dílo hotovo. Nejraději prezentuji své knihy až když jsou úplně dokončeny. Mohl bych vám prozradit něco, co nakonec v knížce nebude, a to by vás mohlo zklamat.

Fakt, že *pátečníci* se s dílem na svých proslavených setkáních v Čapkově vile již několik týdnů seznamují, nepovažoval za nutné představiteli národní strany prozradit.

– Vkládáme do vás veliké naděje. Jak jsem již řekl minule, dokážeme projevit vděčnost loajálnímu umělcům i vědcům a věřte, že i Švédská královská akademie umí přispět k dobrým vztahům s Říší doporučením námi navrženého vědce či spisovatele Nobelovu výboru.

Po odchodu důstojníka se spisovatel vrátil do jídelny, kde obvyklí páteční hosté poslouchali paní Olgu reprodukující rodící se mistrovo dílo. V tom momentu vstal doktor Beneš:

– Promiňte mi, drazí přátelé, už budu muset jít. Víte – politické povinnosti.

Obrátil se k navrativšímu se spisovateli a opatrně se zeptal:

– Pane Čapku, omlouvám se, příští pátek se nebudu moci účastnit téhle milé sešlosti. Budu mimo Prahu. Byl bych příliš odvážný, kdybych vás požádal o prozrazení osudu vašeho hrdiny, doktora Galéna?

– Jistě nebyl, pane ministře, pojďme stranou!

Paní Olga vyprovodila doktora Beneše slovy:

– Na shledanou, pane! Bezcitkově jsou netrpěliví, ale dílo se nesmí uspěchat. Nemůže se šít horoucí jehlou!

Ve vedlejší místnosti se Edvard Beneš pokusil předvídat děj Čapkova románu:

– Váš doktor Galén zachrání lidstvo před válkou, není-liž pravda?

– Ne, pane ministře, nezachrání. Jeho i lidstvo čeká chmurný osud.

– Škoda. Doufal jsem v to. Zdá se, že pro naši současnou politickou činnost budeme v příštích letech hledat omluvu, a obávám se, že většina z nás ji nenajde.

– Ne, pane doktore, nemohu svého hrdinu zachránit. Chtěl bych, ale pak by to byla pohádka. A já nepíši pohádky. Popisuji svět takový, jaký je. Píši pro současné lidi i pro budoucí generace. Píši o špatnostech, které vedou lidstvo do záhuby. Dav zfanatizovaný válekyčtivými politiky a generály mého hrdinu udupá. Jako by ho udupal šik vojáků táhnoucí do boje, neslyšících volání míru. Nebo jako stádo zuřivých býků, které pošlapou vše, co jim stojí v cestě.

– Pane Čapku, brzo přijde chvíle, kdy se budou tito viníci očišťovat před sebou samými a před světem z toho, co v těchto letech napáchali. A budou tomu sami věřit, až budou tyto své nové lži přednášet. Říkal jsem při jiných příležitostech, že máme všechno zaznamenat, co jsme zažili. Ne snad jenom proto, abychom všem řekli o svém trápení, ale proto, abychom se znovu mohli bránit, až oni začnou s tou svojí „*očišťovací*“ kampaní. Že začnou – o tom buďte přesvědčeni! A konečně přijdou zase, aby od očištění přešli k útoku. Bude to nová reakce, která opět spojí útok na pokrok sociální, s útokem na naši svobodu národní a lidskou.

Vila bratří Čapků, Praha, Československá republika, říjen 1935

– Jak se ti daří s dílem pro vůdce, můj choti?

– Ani se neptej, drahá Olgo! Mám z toho všeho takový divný pocit.

- Nemáš inspiraci?
- Ne, to ne. Jenom obavy. Nemohu uvěřit, že tahle monstra ovládnou celý svět jako takový moloch.
- Moloch?
- Jo, moloch. Tím mne inspiroval pan guvernér Národní banky Dr. Goldschmied.
- Mohu vědět víc, nebo to má být překvapení?
- Můžeš, drahá! Jak si již jistě postřehla z pátečních čtení, celým dílem se vine myšlenka touhy po bohatství a moci. Touhy po ovládnutí celého světa. Jistý námořník objeví kdesi v moři divná zvířata – jakýsi druh mloků. Jsou to paraziti. Tito tvorové bez cizí pomoci nedokážou nic. Nemohou se ani pohnout z místa, kde přežívají. Kdyby ho samy chtěli opustit, umírají. Nemohou žít bez vody.
- A dál?
- Když se jim vytvoří dobré podmínky na transport, lze je přemístit jinam. Jsou ale velice pracovití. Udělají spoustu práce a to úplně zadarmo. Potřebují pouze životní prostor.
- Tohle dnes říkají Němci, ne?
- Víš, v knize to nejsou oni. Ale dělají to tak nějak. Podporují parazity na úkor slušných lidí.
- Proč?
- Ti slušní lidé mají dobré společenské postavení, hodnotné vzdělání, mají peníze i majetky. Jsou bohabojní a nic nebrání jejich rozmachu. Mohou být stále silnější a silnější a pro ty ostatní by pak zůstávalo stále méně prostoru. Ti slabí, ale schopní, by rádi zaujali jejich místa.
- To je spíš realita, ne vymyšlený děj románu.
- Ano. Proto je musí zničit. Udělat jim jejich život nemožným. V podstatě je obvinít z toho, co nemůžou změnit – že jsou Židé.
- A to jde?
- Zdá se to neuvěřitelné, ale vše zašlo už tak daleko, že ano.

Letní sídlo prezidenta ČSR T. G. Masaryka, Lány, 1935

– Věřte mi, pane redaktore, že se vás už nemůžu dočkat. Náročné povinnosti státníka potřebuji alespoň na chvíli prostrídat s nějakou milou činností. Nejlépe rozhovorem s přítelem.

Pan prezident pozvedl na moment klobouk s jemným úklonem, čím dal najevo, koho svým přítelem myslí.

– Potěšení je na mé straně, pane prezidente! Setkání s panem doktorem Goldschmiedem mi napovědělo, jakou cestou se mám ubírat v díle, které má lidstvo vystrážat před hrozící katastrofou, chystanou v hitlerovské Říši.

– Jak se bude jmenovat vaše nová kniha?

– *Bílá nemoc*.

– Bílá nemoc? To jste napsal něco z lékařského fachu?

– Ne, ne, pane prezidente. Nemoc jsem v díle užil jenom jako symbol. Je to román o politické situaci. Charakteristickým projevem téhle nemoci je skvrna. Německo je černou skvrnou na mapě světa, „moje“ nemoc se projevuje bílou skvrnou. Ta bílá skvrna značí konec válek na celém světě. Je to kniha o tom, jak se diktátoři a generálové sami zničí. Generály a továrníky může zastavit v horečném zbrojení pouze smrt. V mém díle tihle mocní mužové onemocní a budou mít dvě alternativy – zemřít na bílou nemoc, nebo přestat se zbrojením a válčením. A je to jenom na nich, jak se rozhodnou. Jak se svobodně rozhodnou!

– Zajímavé, bude to zajisté velice hodnotný dílo! Proslýchá se, že by ste snad měl být poctěn Nobelovou cenou!

Spisovatel si odkašlal s rukou před ústy a po krátkém uvažování řekl:

– Víte, pane prezidente, ona celá situace není tak jednoznačná. Byl jsem vybídnut k napsání díla oslavujícího velikost vůdce a člověk, který mi tohle poselství předal, zmínil i tohle významné ocenění. Velice mě překvapilo, jak to řekl.

– Co myslíte tím „jak“?

– Řekl to tak, pane prezidente, jako by ty Nobelovy ceny udělovali nacisté sami.

Prezident nedal znát ani náznak překvapení a stoicky poznamenal:

– Víte, pane redaktore, lidské dějiny jsou dějinami válek, ale každý národ se snaží válce vyhnout, pokud je to jen trochu možné. I Švédové vědí, že Německo zbrojí. Vědí, že Hitler provokuje, aby ukázal svou sílu. Je to psychopat a Švédové mu raději pro někoho přislíbí Nobelovu cenu, než by se měly bránit před jeho agresivitou v ozbrojeném konfliktu.

– Chápu, pane prezidente. Já bych tu cenu však musel odmítnout. Nemůžu nosit na hrudi dynamitový řád udělený na základě intervence těch nacistických zrud.

– Byla by škoda nezískat pro naši zemi takové významné ocenění, ale plně respektuji, že odmítnout jej považujete za věc cti. A tohle, prosím, předejte své paní, že ji srdečně pozdravuji. Je to recept na opravdu chutné vánoční cukroví!

– Děkuji uctivě, pane prezidente! – odpověděl spisovatel přebíraje od Tomáše Garrigua Masaryka obálku. Pak obálku mimoděk otevřel a zběžně prošel očima:

17 dkg lískových oříšků trochu opražíme, poté v rukou promneme, čím je zbavíme slupek, a pak necháme namočené v horké vodě – asi 30 minut. Poté dáme oschnout. Mezitím si připravíme těsto: smícháme 30 dkg hladké mouky, 20 dkg másla nebo jiného tuku, 10 dkg pískového cukru a 1 žloutek. Do hotového těsta přidáme oschlé oříšky, dobře rukama prohněteme a utvoříme 2 válečky o průměru asi 5 cm. Dáme do lednice, nejlépe přes noc, pak je nakrájíme na plátky o síle asi půl centimetru. Upečeme dorůžova a ještě horké obalíme v cukru.

Venkovské sídlo Karla Čapka, Stará Huť u Dobříše, srpen 1938

- Herr Tschapek, jako stojíte s knihou pro vůdce?
- Kniha je již téměř hotova, pane důstojníku. Dejte mi ještě dva měsíce.
- Hořím nedočkavostí, Herr Tschapek! Dáme vám ještě ty dva měsíce, máte mé slovo. Vůdce slaví narozeniny za půl roku, to se snad stihne i zfilmovat. Dary vůdci musí být ty nejlepší! Heil, Hitler! Auf Wiedersehen!

Vila bratří Čapků, Praha, září 1938

- Josefe, mrzí mě, že bydlíme vedle sebe a tak málo se vídáme, já jsem tuze zaměstnan svou novou knihou...
- Karle, doslechl jsem se o učení pánů Freuda a Junga. Oni ti pánové píší velice zajímavé věci.
- Povídej, bratře. Víš, že mne zajímá vše, co by mi mohlo pomoci ve psaní. Nebo by to mohlo zajímat čtenáře Lidovek.
- Představ si, Karle, ten pan doktor Jung píše, že člověk se sám rozhoduje, tedy na základě vlastního vnímání situace, kdy a jak bude stonat. Dokonce, že se sám rozhoduje o tom, kdy a jak zemře.
- Vážně?
- Jo, vážně. Píše, že asi jako tříletý vyklouzl chůvě z ruky a spadl do řeky. Prý to byla jeho nevědomá touha opustit tenhle svět. Na základě této premisy vyléčil mnoho svých pacientů.
- Zajímavé, Josefe, velice zajímavé!
- Nebo když jedna žena nemohla chodit – to píše Freud – hledal v jejím životě události, které nemohla zvládnout. A ta nemoc – ta nemoc prý byla ochranou před tou situací. V tomhle konkrétním případě šlo o sexuální zneužití jeho pacientky. Ta dívka po vyšetření a několika terapeutických seděních znovu začala chodit.

– Jsem unesen, Josefe... Kdyby to bylo tak jednoduché, zmizely by ze světa mnohé nemoci!

– Jednoduché to není, Karle. Oba ctění pánové psychiatři se pro detailní pochopení věnují svým pacientům mnoho hodin denně, celé týdny, mnohdy i měsíce. Často i několik let. Ale i tak je to úžasné, nemyslíš?

– Jistě, to si piš!

Venkovské sídlo Karla Čapka, Stará Huť u Dobříše, říjen 1938

– Jak se ti daří, můj choti?

– Drahá Olgo, mám obavy. Z kongresu Penklubu v Paříži jsem přišel naplněn alespoň kapkou optimismu, po Mnichově jsem zdrcen. Těm fašistickým zrůdám jakoby narostla křídla. Všichni evropští politikové se jich bojí. Pak přemýšlím o slovech toho Sudeťáka, který si nyní říká Hans Swoboda. Stále se mi honí hlavou to s tou Nobelovkou. Nemohu uvěřit, že tahle monstra ovládnou celý svět jako takový moloch.

– Moloch? Ti mloci se ti stále honí hlavou?

– Ani Židé zpočátku nevěřili, že to, co se teď s nimi děje, by bylo možné. Ale Říšský sněm schvaluje jeden zákon za druhým a nakonec budou Židy zavírat do rezervací jako dobyvatelé Ameriky Indiány.

– Pro Krista Krále! A ty pro tyhle zrůdy píšeš knihu!

– Ne, Olgo, nepíšu pro ně. Píšu proti nim.

– A nebudou se na tebe zlobit?

– Ať se zlobí! Ten jejich dynamitový řád za svou práci stejně nechci!

– A nemohou nám ublížit?

– Nevím, Olgo. Ale já nemohu jinak!

Venkovské sídlo Karla Čapka, Stará Huť u Dobříše, říjen 1938

– Herr Tschapek! Děkujeme za úsilí, které jste věnoval psaní své knihy, ale my jsme si vaše dílo představovali poněkud... řekněme jinak.

– Víte, Herr Oberleutenant, já píši stále stejně a věřil jsem, že jste si mě vybral, abych psal tak, jak umím. Aby to bylo mé dílo, ne vaše.

– Obávám se, že v téhle otázce se neshodneme, Herr Tschapek! Objednali jsme si přece dílo na oslavu vůdce. Celá Říše ho oslavuje! Celá Říše se dokáže zapálit pro naši věc! Nechápu, proč vy, takový veliký duch, nesdílíte naše pocity!

– Jsem toho názoru, že pocity jsou soukromou záležitostí a nemohou se sdílet. Věřím, že i vaše země uznává svobodu jednotlivce, pane Swobodo.

– Ale jistě, Říše uznává tradiční hodnoty německé čisté rasy a dělá všechno proto, aby zbavila své občany různých podlidí.

Pak Swoboda změnil tón na strohou vojenskou mluvu:

– Tu knihu si nechte! Zklamal jste nás, Herr Tschapek! Tohle je neodpuštělné! Věnovat vůdci takový paskvil, jako je *Bílá nemoc*, je nestoudnost! To je výsměch! Heil Hitler!

Důstojník hodil knihu Čapkovi k nohám a držice stále kliku dveří, řekl:

– Herr Tschapek, s těma mloky jste to přehnal! Označit našeho vůdce za mloka je urážkou Říše! To vás bude ještě velice mrzet!

Pak zavrtěl hlavou a pokračoval s udiveným výrazem:

– A my vás chtěli navrhnout na Nobelovu cenu!

– Jděte si s tím dynamitovým metálem někam! – zařval nečekaně Karel Čapek na vojáka.

Do rozhovoru zasáhla Čapkova manželka, paní Olga Scheinpflugová:

– Karle, omluv se panu důstojníkovi! On si přece jenom plní svou povinnost.

– Omlouvám se vám, Herr Oberleutnant!

Důstojník se na oba zadíval s opovržením a bez pozdravu odešel.

Spisovatel za ním křičel:

– Viděl jste toho sumce, Herr Oberleutnant?

Venkovské sídlo Karla Čapka, Stará Huť u Dobříše, 19. prosince 1938

– To nebyl sumec, to byl mlok! – pravil stále dokola spisovatel, celý zpocen a zchvácen horečkou. Manželka se snažila dostat ho do postele, ale muž odmítal. Opakoval stejná slova:

– To nebyl sumec, to byl mlok! Už jsou tady, to je konec, už jsou v Praze!

S velikou námahou se Olze podařilo dostat manžela do postele. Byl to boj při přesunu i při svlékání, ale povedlo se. Spisovatel opakoval neustále stejné věty:

– Ne, to nebyl kus dřeva, to byl mlok! Mloci jsou všude, lidstvo vyhyne!

A pak znova a znova. Celý se třásl, jeho tělo sálalo jako pec. Pot mu stékal z tváře i z vlasů. Polštář měl celý promočený. Služka pak převlékla ložní prádlo a na polštář položila dva ručníky. Po hodině je změnila.

– To nebyl sumec, to byl mlok! Už jsou tady... To je konec! Už jsou v Praze, já to vím!

Venkovské sídlo Karla Čapka, Stará Huť u Dobříše, 19. prosince 1938

– Má vysokou teplotu, pane doktore! Blouzní stále o těch svých mlocích...

– Má těžkou pneumonii. Tedy zánět plic. Napíšu recept na prášky i na homeopatické kapky. Podávejte mu je na lžičku a ať je zapije čajem. Já se přijdu podívat nejpozději pozítří. Kdyby bylo potřeba, vzbudte mne i v noci, paní Olgo!

Vila Karla Čapka, Stará Huť u Dobříše, 25. prosince 1938

Když pohřební služba odvezla tělo zesnulého spisovatele Karla Čapka, služka začala s uklidem jeho pokoje. Najednou zvolala:

– Milostpaní! Milostpaní! Pojďte se podívat!

Když Olga Scheinpflugová zjistila, co zneklidnilo služku, nemohla uvěřit vlastním očím. Pod polštářem leželo několik splených tobolek léku a vedle nich byly barevné skvrny. Pozorně se zadívala a začala počítat: osmnáct tobolek a osmnáct skvrn barvy čaje. Všechny léky, které manželovi podala, vyplivl pod polštář, stejně tak všechna homeopatika. Každou jednu tobolku. Každou jednu lžičku čaje s homeopatikem. Její manžel ani jeden lék nepozřel.

Národní hřbitov Vyšehrad, 29. prosince 1938

– Upřímnou soustrast, paní Olgo!

– Děkuji, pane doktore!

– Byl to veliký muž. Je to veliká ztráta, jak pro nás nejbližší, tak pro celé lidstvo. Tak moc mu chtěl pomoci.

– A co ti mloci?

– Mloci vyhynou. Oni nejsou schopni samostatného života. Jsou to parazité. Nemohou žít bez parazitování na lidech. Vyhynou, jakmile je přestanou podporovat válkychtiví nenasytní mocnáři. Osud mloků je v rukou lidstva, ne naopak. To je ten největší omyl, paní Olgo. To je Karlovo poselství. Když politici a generálové začnou podporovat parazity, chystají válku. A tomu je třeba všemi prostředky zamezit!

– Manžel nevzal žádný lék. Znamená to, že již nechtěl žít?

– Můj přítel by nedokázal unést ta příkoří, která mu nacisté připravovali, paní Olgo. Raději zemřel, než by se měl vzdát těm zločincům. Ono to vypadá divně, ale

když víme, že po Mnichově po něm nacisté šli, tak je to pochopitelné. Báł se násilí, které ho za jeho občanské postoje a aktivity čekalo. Proto raději unikl do nemo-ci a odešel sám.

– Pane Bože! – zděšeně zvolala paní Olga.

Doktor Feldbauer, podepírajíce ji rukou, pokračoval:

– Nemoc je velmi silný fenomén. Není to pouze něco, co se týče jedince, ale ce-lého lidstva. Může ale ochránit lidstvo před násilníky, kteří chtějí válčit, a zabije je – jako *bílá nemoc* zabíjí generály a továrníky. Ale může taky „ochránit“ jedince před něčím ještě horším, než je smrt – třeba před nacistickým mučením – jako vašeho manžela. Taková je, drahá přítelkyně,...

Dokončení povídky je v tajence doplňovačky.

Brezová pod Bradlom 2018

Grafická úprava obálka: Igor Imro

Grafická úprava text: Ján Mikulčík

Jazyková úprava: Marta Imrová Círanová

Odborný poradca: Igor Imro

Obrázok: Múzeum Grévin Praha

Hlásková vyplňovačka

Vložte uvedená slova do mřížky tak, abyste ve středním sloupci přečetli tajenku.

Akríbie, Anemone, číše díl, ekocida, eskadra, kominík, krosček, Leontič, pi-vovar, Red lamp

+	1	2	3	4	5	6	7
1					Č		
2							
3					A		
4							
5							
6							
7			E				
8	P						
9							
10							K